„Stūra mājas” čekas pagrabi visu pamesti

28.jūlijs 2010
08:25

Čekas mājas pagrabi Brīvības un Stabu ielas stūrī jau pāris gadus stāv pilnībā pamesti. Izretis baisajos kazemātos kāju sper tikai kāda filmēšanas grupa vai vēsturnieks.

Vērīgie čekisti no šī kabineta „koordinēja” ieslodzīto kustību.

Tumši, drēgni, no mitruma appelējuši un padrupuši zirnekļu tīklu apvīti mūri. Tādi tagad izskatās bēdīgi slavenās „stūra mājas” pagrabi. Jau vairāk nekā divus gadus no bijušās čekas mājas ir izvākusies Valsts policija un baisā ēka ir palikusi vēl drūmāka un spocīgāka.
Kad pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas VDK ēkā ievācās Valsts policija, pagrabi tika aizslēgti un tajos cilvēki parādījās tikai retumis. Neatkarīgās Latvijas policisti darbojās tikai ēkas virszemes stāvos. Pagrabos ieiet nebija ne gribas, ne drosmes, jo tie saistījās ar neizsakāmām drausmām un mocībām. Tā nu tie joprojām glabā daudzus neatbildētus jautājumus.

Pagrabos ir atrodama liela krāsns, kas atgādina krematorijas kurtuvi. Neviens līdz šim brīdim tā arī nav atbildējis, kādiem nolūkiem tā kalpojusi. Nostāstiem, ka cilvēks ievests čekas mājā pēc tam no tās nav iznācis ne dzīvs, ne miris ir visnotaļ reāla versija.
Tāpat nav zināms, ka kāds pēdējās desmitgadēs būtu ielīdis tunelī, kas no „stūra mājas” zem Stabu ielas ved uz ēku ielas pretējā pusē. Lūka uz šo tuneli joprojām ir cieši aizskrūvēta. Domājams, šis tunelis bija ierīkots, lai nepieciešamības gadījumā čekisti varētu evakuēties no „stūra mājas”.
Savukārt vairumā bijušo kameru jau gadu gadiem neviens nav iegājis.
Arī ēkas augšstāvi, lai arī pēc valsts neatkarības atgūšanas ir bijuši apdzīvoti, interjera un plānojuma ziņā nav daudz ko mainījušies. Te visur jūtama čekas klātbūtne – gan padomjlaika „glaunais” priekšnieku kabinetu apšuvums, gan ziņotājiem paredzētie labirinti, gan krēsli, galdi, telefonapartāti…

Pēckara gados, kad apšaušanas čekas pagrabos rimās, čekisti ir veikuši pārbūvi un pat kādreizējie ieslodzītie vairs neatpazīst savu bijušo mocību vietu. Vietā, kur pēc kara pagājušā gadsimta četrdesmitajos gados apšāva simtu simtiem padomju iekārtai netīkamos „elementus”, kur visa siena bija „nokrāsota” asins krāsā, vēlākajos gados čekisti ierīkoja savas ēdnīcas virtuvi. Vietā, kur tika apšauti simtu simtiem latviešu patrioti, pēc dažiem gadiem čekisti sev cepa šniceles un vārīja kartupeļus.

Pašlaik „stūra māja” ir avārijas stāvoklī. Neviens šo ēku nav vēlējies ne iznomāt, ne pirkt un tas ir pamests valsts īpašums pašā Rīgas centrā ar ļoti baisu auru.
Policisti, kuru tur ievācās 1991. gada rudenī, stāsta, ka viņiem ne no šā ne no tā pēkšņi sākušās briesmīgas galvas sāpes, stiprākas nekā pat vislielākajās paģirās. Apkopējas, kuras uzkopa māju, teica, ka „stūra māja” visai bieži spokojās – bija dzirdamas dīvainas skaņas, kas liecināja par kādreiz te noslepkavoto upuru klātbūtni. Tikai pēc tam, kad šo māju katoļu un pareizticīgi mācītāji nosvētīja, sliktā aura mazliet izgaisa. Bet ne pilnībā.

VDK ēkai ir piešķirts kultūras pieminekļa statuss un tas nosaka, ka mājas pagrabiem un pirmajam stāvam ir jāsaglabā esošais plānojums un interjers, to nedrīkst mainīt, lai tā paliktu par padomju laika vēstures liecību. Ir doma, ka tur varētu atrasties Okupācijas muzeja filiāle. Tomēr tā ir tikai iecere, pagaidām nevienam nav līdzekļu, lai šo ideju realizētu.
Pašreiz „stūra māja” ir cilvēku pamesta un tajā mīt tikai čekistu un viņu upuru spoki. Reizēm tur paviesojas tikai kāda filmēšanas grupa, piemēram, „stūra mājā” uzņemti sižeti arī teleseriālam „Likteņa līdumnieki”.
Kasjauns.lv kopa ar pilsētpētnieku grupu „Grauzti.lv” uz brīdi ielūkojās „stūra mājas” pagrabos un tur ieraudzīto var redzēt fotogrāfijās.
Ēka Brīvības un Stabu ielas stūrī – Brīvības ielā 61 būvēta 1912. gadā kā īres nams. Līdz padomju okupācijai tajā bija dzīvokļi, ziedu veikals, bibliotēka un dāmu apakšveļas tirgotava. 1940. gada vasarā divu mēnešu laikā čekas speciālisti pārbūvēja mājas pagrabus, tos pielāgojot cietumnieku kamerām un spīdzināšanas kazemātiem, kuru labirintos joprojām var apmaldīties.

Elmārs Barkāns/Foto: Grauzti.lv